

werkgroep
Toepassing Inheemse Flora

JAARVERSLAG 2012

INHOUD

JAARVERSLAG 2012

Inleiding	4
Bijeenkomsten	4
Zomerexcursie	5
Organisatie	5
Ledenbestand	5
Externe contacten	5
Finanancien	5

BIJLAGEN

Bijlage 1: verslag voorjaarsbijeenkomst	6
Bijlage 2: verslag najaarsbijeenkomst	11
Bijlage 3: verslag zomerexcursie	17
Bijlage 4: actiejaarplan 2013	20

INLEIDING

De werkgroep toepassing inheemse flora geeft mede inhoud aan een ecologisch verantwoord groenbeheer, waarbij het gebruik van inheemse flora centraal staat. Dit kan worden bereikt door inplanten van inheemse soorten of door het scheppen van de juiste groeiomstandigheden.

De doelstelling van de TIF luidt als volgt: (vastgesteld op 8 november 2007)

Het uitwisselen van vakgerichte informatie en kennis.

Het onderhouden van persoonlijke contacten tussen gemeentelijke werkgroepleden.

Via discussieplatform elkaar bemoedigen en inspireren.

Kennis verwerven op het gebied van inrichting, aanleg en beheer van natuurlijk groen, met name in de woonomgeving.

Kennisoverdracht voor 'natuurbeheer' in brede zin.

Landelijke trends en ontwikkelingen van nieuwe beheermethoden volgen en stimuleren in eigen werkveld.

Naast 'toepassing inheemse flora' ook aandacht besteden aan het 'in stand houden van inheemse flora'.

Instrumentarium:

Vertegenwoordiging door zoveel mogelijk vakdisciplines (ontwerpers, beleidsmakers, ecologen, biologen, beheerders etc.)

Een goede geografische verspreiding van deelnemende gemeenten over het hele land in stand houden.

Samenwerken met andere organisaties, zoals 'Stadswerk' en de WSE (Werkgroep Stadsecologen)

Via een website een informatieplatform zijn voor andere gemeenten. De website, www.heemflora.nl, is gelanceerd en wordt gevuld met informatie.

Werkwijze:

Onderwerpen worden aan de hand van thema's uitgediept. Als leidraad wordt hierbij het hoofdthema 'vormen van natuurvriendelijk groenbeheer en hun toepasbaarheid' gebruikt. Een thema wordt afgesloten met een bundeling van de verkregen gegevens, of als de kwaliteit voldoende is, een publicatie. De werkgroep komt drie keer per jaar bij elkaar, twee keer voor een vergadering in één van de deelnemende gemeentes, één keer voor een dagexcursie naar een object dat aansluit bij het thematische onderwerp. Om meer daadkracht te krijgen, is besloten om het raamwerk voor de thema's in een extra bijeenkomst in de vorm van een workshop uit te werken. Naast het behandelen van een thema worden tijdens de bijeenkomsten actuele onderwerpen aan elkaar gepresenteerd en bediscussieerd. Het middagedeelte wordt besteed aan een korte excursie naar een groenobject in de gastgemeente.

THEMATISCHE ONDERWERPEN**Ecologische verbindingzones:**

Het ecologische verbindingsverhaal in de vorm van 5 posters in stripvorm. Per discipline worden de aandachtspunten beschreven. Het deel 'Beheer' is uitgewerkt. De andere delen zullen in tekst worden uitgewerkt. De uiteindelijke afronding hangt af van financiën en belangstelling.

Bijen in de stad:

2012 was het jaar van de bij. De WSE heeft jaarprogramma rond dit onderwerp ingericht. In het kader van een betere samenwerking heeft de TIF dit onderwerp ook op het programma gezet. Tijdens de vergaderingen is in de vorm van korte excursies aandacht geschonken aan dit onderwerp. De zomereexcursie is in samenwerking met de WSE georganiseerd en stond geheel in het licht van dit thema.

BIJEENKOMSTEN

- *Voorjaarsvergadering: 19 april te Amstelveen*

Tijdens het middagprogramma is wijngaard en dagcentrum 'De Amsteluin', de plaatselijke imkervereniging en het volkstuintcomplex 'Langs de Akker' bezocht. De dag is afgesloten met een bezoek aan de heemkwekerij in park 'de Braak' en de nieuwe vestiging van wijkbeheer.

- *Najaarsvergadering: 4 oktober te Den Haag*

Tijdens deze bijeenkomst zijn twee locaties bezocht: Heempark Madestein en het gebied Westduinen. Het beheer van het heempark is overgegaan van de gemeente naar de Parnassia Bavogroep. Het gebied Westduinen is grondig heringericht.

Wandeling door het Westduinpark

Een duinweitje in heempark HJ Bos

ZOMEREXCURSIE

De zomereexcursie stond in het teken van het jaar van de bij. De gemeente Den Bosch heeft deze bijeenkomst samen met de WSE georganiseerd. Tijdens het ochtendprogramma werden verschillende lezingen gegeven door Arjan van der Veen (Lelystad) Koos Biemeyer (NCBN Naturalis), Johan Mees (Den Bosch) en de jongste en tevens enige vrouwelijke vertegenwoordiger van de imkervereniging. De onderwerpen (wilde) bijen in de stad, biodiversiteit in de stad en imkeren in de stad kwamen aan de orde. In de middag werd het gebied 'De Moerputten' bezocht. Een oude veenontginning dat deel uitmaakt van Natura 2000 gebied. Interessant onderdeel is een oude gerestaureerde langstraatspoorbrug. Deze maakt nu deel uit van een wandelroute door het gebied.

ORGANISATIE

Er wordt een roulatiesysteem van drie jaar gehanteerd.

Lijst van aftreden: penningmeester: 2012
secretaris: 2013
voorzitter: 2014

LEDENBESTAND

In 2012 waren de volgende gemeentes actief lid van de werkgroep; Amstelveen, Apeldoorn, Den Helder, Delft, Den Bosch, Den Haag, Leiden, Lelystad, Uithoorn en Vlaardingen. Zij namen met een of meer vertegenwoordigers deel aan de activiteiten.

EXTERNE CONTACTEN

In 2011 heeft de TIF contact gezocht met de WSE (Werkgroep Stadsecologen). De twee werkgroepen opereren in hetzelfde vakgebied. Er is nagedacht in welke vorm de TIF en de WSE elkaar kunnen versterken. In 2012 hebben leden van de twee werkgroepen elkaar op verschillende momenten ontmoet; tijdens de zomereexcursie en ook tijdens de najaarsbijeenkomst waren leden van de WSE aanwezig.

FINANCIEN

Elke lidgemeente betaalt een jaarlijkse contributie van €25,- per jaar. Dit geld wordt besteed aan werkgroep gerelateerde uitgaven, zoals excursiekosten of kosten die gemaakt worden bij het maken van een publicatie.

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst op 19 april 2012 te Amstelveen

Aanwezig:

Amstelveen:	Rinus Hofs Arjan
Apeldoorn:	Ernst Jan Mulderij
Den Bosch:	Carine de Rouw
Den Haag:	Jan Metselaar
Delft:	Eric Rood
Leiden:	Karen Jansen
Vlaardingen:	Ger Stam Ton Tobé Ben van As

Afwezig met kennisgeving:

Lelystad:	Jan Meijerink
Schiedam:	Hans de Kruyff
Apeldoorn:	Esther Hoogendoorn.

VERSLAG	ACTIE
<p>1. Opening en dagindeling: Het dagprogramma wordt toegelicht. Het ochtendgedeelte wordt doorgebracht in de wijngaard en dagcentrum de Amstelstuin. De bedrijfsvoering van de Amstelstuin bestaat uit de unieke combinatie van een dagcentrum voor mensen met een beperking, een locatie die verhuurd wordt voor o.a. feesten en bijeenkomsten en een wijngaard. De middag zal worden gestart met een korte rondleiding over de wijngaard door de heer Jan Schake, daarna zullen we de imkervereniging bezoeken onder leiding van imker Henk Kooij en volkstuincomplex 'Langs de Akker', waar veel aandacht is voor natuurlijk groen. Hier zal de heer Frans Picavet nog een korte toelichting geven. De dag zal worden afgesloten met een bezoek aan de gemeentelijke heemkwekerij in de Braak en de nieuwe vestiging van Wijkbeheer.</p>	
<p>2. Verslag van de vorige vergadering (6 oktober 2011): N.a.v.: De korte tekst voor het excursieverslag van 2009 is bijna afgerond. Opsturen naar Leiden. Amstelveen en Den Bosch hebben met een positief resultaat autochtoon plantmateriaal besteld via Dion Voskens.</p>	Carine
<p>3. Jaarverslag 2011 en Actiejaarplan 2012</p> <ul style="list-style-type: none"> De foto's van het bezoek aan de heemtuin tijdens het middagedeelte van de najaarsvergadering zullen of voorzien worden van een bronvermelding of vervangen worden door ter plekke gemaakte foto's. Rinus Hofs zal nagaan of hij hier plaatjes van heeft. Het nieuwe thema voor volgend seizoen zal in het kader van het bijenjaar en in aansluiting bij de werkgroep WSE 'bijen en hun leefomgeving' worden. De data voor volgend jaar: - voorjaarsvergadering: 19 april te Amstelveen - najaarsvergadering: 4 oktober te Den Haag - zomereexcursie: 14 juni, thema bijen te Den Bosch Na deze aanvulling zal het jaarverslag worden rondgestuurd. 	Rinus Karen
<p>4. Website TIF De webmaster demonstreert de website. Deze is gevuld met de laatste informatie. Het gedeelte waarin de verschillende deelnemers zichzelf voorstellen is slechts deels ingevuld. Deze informatie zal worden aangevuld (korte omschrijving en logo opsturen naar Rinus, deze zorgt voor ervoor de de gegevens verwerkt worden). (Er zijn al een paar voorbeelden te bekijken).</p>	Allen Rinus

<p>5. Samenwerking WSE Er moet goed worden nagedacht hoe de samenwerking vorm te geven. Mogelijke scenario's: in elkaar opgaan en één club vormen. Opereren als aparte werkgroep binnen de WSE. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat de WSE meer theoretisch gericht is en de TIF meer praktijkgericht. In ieder geval ontmoeten we elkaar tijdens de zomereexcursie en hebben we onze jaarthema's op elkaar afgestemd (bijen). Het bestuur van de WSE zal worden uitgenodigd voor de najaarsvergadering op 4 oktober om hierover te discussieren. Carine legt dit vast voor aan Arjan van der Veen.</p>	Carine
<p>6. Thematische onderwerpen</p> <ul style="list-style-type: none"> Ecologische verbindingzones: De beheerstrip is ingekleurd. De tekst 'Dit is de 4e poster' roept vragen op. Afsproken wordt dat de andere fases in tekst worden toegevoegd (uitwerking Rinus), zodat het geheel in een begrijpelijk kader wordt geplaatst. De uitgewerkte fase kan worden gebruikt als discussiestuk. Als naar aanleiding hiervan voldoende belangstelling/financiën worden gegenereerd voor de uitwerking van de overige delen zal dit project worden gecontinueerd. De strip zal samen met de tekst op de site worden geplaatst. Het jaar van de bij: De zomereexcursie zal worden afgestemd op dit thema. 	Rinus
<p>7. Zomereexcursie Het programma voor de zomereexcursie is vastgesteld. De excursie vindt plaats in Den Bosch. Tijdens de ochtend krijgen wij presentaties rond het thema bijen en tijdens de middag zullen wij lokaties ter plekke bekijken.</p>	
<p>8. Informatie uitwisseling <u>Financiën:</u> Op de betaalrekening staat een saldo van € 783,13, op de spaarrekening een saldo van € 542,85. Er zijn 1694 rentepunten. Deze kunnen worden omgewisseld voor ANWB bonnen. De rekeningen voor 2011 en 2012 zullen tegelijkertijd worden verstuurd. De gemeentes kunnen dus binnenkort een rekening van € 50,- verwachten.</p> <p><u>Nieuwe leden:</u> Een aantal gemeentes zal worden benaderd. Afhankelijk van al lopende contacten door Rinus en Ernst Jan:</p> <ul style="list-style-type: none"> MiddenDelfland Uithoorn Texel (hier is al contact mee geweest, uitnodigen voor de excursie) Winschoten Drechterland <p>Delft heeft nog geen vervanger voor Eric Rood, die dit jaar met pensioen gaat. Eric geeft de gegevens van de stadsecoloog door aan Rinus. Deze zal daarna contact opnemen. Eric informeert zelf ook naar de belangstelling. Den Helder heeft geen vertegenwoordiger meer.</p> <p><u>Ledeninbreng:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Den Haag: - Heeft ecozones aangelegd. De stadsecoloog heeft een veldgids samengesteld over dit gebied. Dit zal worden gemonitord. - Uitheemse bomen worden vervangen door inheemse bomen. - Het duingebied is gereconstrueerd. - Tipt de leden op een zoekkaart wilde bijen in de tuin uitgegeven door EIS-Nederland en de KNNV en site en apps van Arie Koster over dit onderwerp. Info op www.haagsmilieucentrum.nl Den Bosch: Ecologisch beheer werd al wel langer toegepast, maar men gaat hier steeds bewuster mee om. Delft: - Hier zijn natuurvriendelijke oevers aangelegd. - Houtsnippen worden verkocht aan een biogasleverancier Vlaardingen: - Het Vlaardingse groenplan is opgesteld en is inmiddels vrijgegeven. Ecologie is een van de pijlers. - Het kerngebied Broekpolder is in uitvoering. Er is gekapt, houtrillen zijn gerealiseerd, een aantal bomen zijn geringd. het grondwerk gaat binnenkort de deur uit. Na de aanleg worden Schotse hooglanders ingezet. Dit wordt eerst een tijd gemonitord. De combinatie met berenklaauw baart zorgen. - Langs de A4 is bij een geluidsscherm een ijsvogelwal aangelegd. Apeldoorn: Door de reorganisatie zijn kleine beheereenheden ontstaan. Dit veroorzaakt versnippering. Leiden: Gaat een begrazingsproef met schapen starten. 	Rinus Rinus Rinus Ernst Jan Ernst Jan Rinus Eric

TOELICHTING ECORRIDORS

De heer Ton van Oostvaart, werkzaam bij de gemeente Amstelveen geeft een toelichting op het fenomeen Ecorridors. Dit is een organisatie die zich tot doel stelt het welzijn van mens, flora en fauna rond het wegennet en de directe omgeving te verbeteren. Bij de visie en ontwikkeling wordt uitgegaan van een klimaatneutraal 2040. Ecorridors zijn groene klimaatgordels. In Noord Holland ligt deze in het inundatie gebied van de Stelling van Amsterdam.

De volgende voordelen en doelen worden nagestreefd:**Minder vervuiling:**

Dit wordt bereikt door de aanleg van lijnvormige groenstructuren langs de weg. Deze groenstructuren hebben een gelaagde, losse structuur. De lucht die verplaatst wordt door het verkeer waait door die structuur heen. De mate waarin dit mogelijk is wordt bepaald door de doorwaaibaarheidsfactor. CO2 en stof wordt hierdoor gefilterd. Om de structuur zoveel mogelijk in stand te houden moet gefaseerd, fijnmazig worden gesnoeid. Het snoeimateriaal wordt gebruikt als biomassa leverancier.

Minder geluid:

Een losse beplanting zorgt voor een betere verspreiding van geluid. Direct achter de groenstrook is geen verschil meetbaar, maar op een grotere afstand wel. Bij een dichte beplanting of geluidsscherm slaat het geluid soms op grotere afstand weer neer.

Goede bodemhuishouding:

Vochthouden vermogen, waterafvoer, voeding en organische buffer.

Betere Veiligheid:

Crashdemping

Beplantings assortiment:

Planten met beharing en groot blad zorgen voor de beste filtering. Om een jaarrond effect te hebben is het gebruik van wintergroene planten belangrijk. Inheemse fauna is gebaat bij het gebruik van een inheems assortiment. Daarnaast is het van belang om de eigenheid van een gebied te bewaren. Rekening houdend met al deze factoren wordt een mix gemaakt van inheemse streekeigen beplanting met wintergroene soorten en exoten (25%). Een plant die bijvoorbeeld een heel hoge filterende werking heeft door het grote behaarde blad is Paulownia tomentosum.

Om een optimaal effect te bereiken wordt onderzoek gedaan naar planten. In leegstaande kassen ten gevolge van de crisis worden proeven gedaan met o.a. Elaeagnus angustifolium en Viburnum lantana. Ze worden geteeld onder speciale omstandigheden: met biomiddelen, bacteriën en enzymen. Het is gebleken dat deze planten een groter boller blad ontwikkelen met meer huidmondjes dan hun zusjes en broertjes uit de buitenlucht. Na uitplanten op locatie blijven deze eigenschappen, ook na enige jaren, behouden, ook in het nageslacht. Blijkbaar beschikken planten over het vermogen klimaatadaptief te worden. De op jonge leeftijd verkregen eigenschappen lijken blijvend te zijn.

Op deze manier worden acht soorten getest en gemonitord.

Bijlagen:

Verslag middagedeelte

Karen Jansen
1 mei 2012

MIDDAGGEDEELTE voorjaarsvergadering 19 april 2012**WIJNGAARD EN DAGCENTRUM AMSTELTUIN**

De Amsteltuin is een bedrijf dat druiventeelt combineert met een dagcentrum voor beperkten en het verhuren van zaaltjes voor bijeenkomsten of feesten, zoals trouwerijen. De Amsteltuin vormt naast een leuke recreatieve attractie voor de omgeving een plek waar voor mensen met moeilijkheden een nuttige dagbesteding gerealiseerd wordt.

De grondsoort bestaat uit zeelei met zand en is prima geschikt voor druiventeelt. De vijf gebruikte druivenrassen komen uit Duistland. Het zijn rassen die speciaal gekweekt zijn voor een snelle rijping. Er wordt witte wijn, rode wijn en rosé geproduceerd. De opbrengst is afhankelijk van het weer zo'n 2500 flessen per jaar. De kwaliteit is biologisch.

De Amsteltuin werkt samen met een imkervereniging Amstelland.

Wijngaard in het Hollandse landschap

IMKERVERENIGING AMSTELLAND

De imkervereniging heeft haar onderkomen tegenover de Amsteltuin. Naast een verenigingsgebouw met ruimte voor vergaderingen, cursussen, opslag, verkoopruimte en honingslingerruimte is er een grote insectenplantetuin ingericht, met daaromheen aan twee zijden rijen oude fietsstallingen waar leden ruimte kunnen huren om bijenkasten te plaatsen. De vereniging heeft 90 leden. Naast algemene cursussen wordt er ook een lerarenopleiding verzorgd.

De vereniging wil graag het plaatsen van kasten simuleren. Zolang het op een min of meer tegen vandalisme beschermde plek gebeurt is er geen bezwaar tegen de plaatsing in bewoonde gebieden.

Een groot probleem van de laatste jaren is het hoge percentage bijensterfte. De oorzaak is waarschijnlijk een combinatie van Varroamijt, virussen, oppervlaktewatervervuiling en een bacterie (vuilbroed, of nog agressiever; Amerikaans vuilbroed). Het Amerikaans vuilbroed kan zich verspreiden via buitenlandse honing (resten honing in glasbakken). Tegen de Varroamijt kan mierenzuur of oxaalzuur worden ingezet.

Insectenbloementuin met op de achtergrond stallingen met bijenkasten

Bijkasten

TUINVERENIGING LANGS DE AKKER

Deze volkstuintvereniging is een keurmerkpark met vier stippen op het schild. Dit is een nationaal keurmerk voor natuurlijk tuinieren. Op tuinen met dit keurmerk worden in het algemeen gedeelte geen chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest gebruikt.

Op Langs de Akker wordt naar een zo groot mogelijke biodiversiteit gestreefd. Er zijn er o.a. natuuroevers, een ecohoek met bijenwand voor solitaire bijen, ijsvogelwanden en takken- en stobbenwallen. In het algemeen groen groeit een gevarieerde kruidenvegetatie.

Natuurvriendelijke oever

Ecohoek met bijenhotel

Haagbeheer:
snoei na de bloei

Muur- en dakplantenhoek op de kwekerij

HEEMKWEKERIJ IN DE BRAAK

De heemkwekerij van Amstelveen worden heemplanten gekweekt voor de diverse parken en nog een paar bijzondere niet meer in de handel te verkrijgen soorten om te gebruiken voor de inboet van beplantingen in de stad. De kwekerij ligt in park 'De Braak', dat het oudste heempark van Amstelveen is. De vijver in de Braak is ontstaan bij een doorbraak van een dijk en vormt de basis voor het park.

De Braak

Verslag van de najaarsbijeenkomst op 4 oktober te Den Haag

Aanwezig:

Apeldoorn: Ernst Jan Mulderij
Den Bosch: Carine de Rouw
Den Haag: Jan Metselaar
Leiden: Karen Jansen

Afwezig met kennisgeving:

Amstelveen: Rinus Hofs
Vlaardingen: Ger Stam
Ton Tobé
Lelystad: Jan Meijerink
Apeldoorn: Esther Hoogendoorn.

Aanwezig WSE: 2 bestuursleden

VERSLAG	ACTIE
<p>1. Opening en dagindeling: Deze vergadering heeft een afwijkende indeling, met een ochtendexcursie in het heempark bij Madestein, dan de vergadering en een middagexcursie in gebied Westduinen, dat een metamorfose heeft ondergaan met als afsluiting een rondleiding over de stadskwekerij van Den Haag.</p>	
<p>2. Verslag van de vorige vergadering (19 april 2012): n.a.v.: - Het excursieverslag van 2009 wordt nog aangeleverd door Carine. - Website: Deelnemende gemeentes zijn gevraagd het logo aan te leveren. Den Bosch mag van de afdeling communicatie het logo niet gebruiken. Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.</p>	Carine
<p>3. Actiejaarplan 2013 2013 is het jaar van de directe woonomgeving. Dit is een wel erg breed onderwerp. Afsproken wordt dat eerst de lopende onderwerpen goed worden afgerond.</p> <ul style="list-style-type: none"> De data voor volgend jaar: <ul style="list-style-type: none"> - voorjaarsvergadering: 18 april te Leiden - najaarsvergadering: 3 oktober te Den Haag - zomerexcursie: 6 juni, te Apeldoorn 	

<p>4. Samenwerking WSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werking van de WSE: Twee vergaderingen per jaar, geleid door een dagvoorzitter. Het bestuur bedenkt de bijeenkomsten en activiteiten. Meestal is de lengte van de vergadering een dagdeel (middag). He bestaat uit een gedeelte lezingen afgesloten met een excursie. Van oorsprong was de WSE een stadsecologieplatform vanuit de wetenschappelijke hoek. Tegenwoordig is afhankelijk van het onderwerp de benadering meer wetenschappelijk of praktijkgericht. Communicatie ging via een stadsecologenennetwerk (Yahoo). Nu loopt het via het ROM-netwerk. Dit is een besloten netwerk. Bij de groep zijn ambtenaren en adviesbureaus aangesloten. • Werking TIF: Onstaan in de jaren '70 vanuit de behoefte kennis te delen over beheer in inrichting van heemparken. In de loop van de tijd uitgegroeid naar een brede toepassing van inheemse flora in de openbare (stedelijke) ruimte. De groep is samengesteld uit verschillende vakdisciplines (ontwerp, beleid, beheer) en heeft een benadering vanuit de praktijk. De TIF is een kleine werkgroep. <p><i>Overeenkomsten:</i> Het bij elkaar in de keuken kijken, de netwerkfunctie. <i>Verschillen:</i> de inhoud van de TIF is specifiek. De TIF heeft een stringenter aanpak, De TIF is meer praktijkgericht, de WSE meer wetenschappelijk.</p> <p>Het is duidelijk dat er een aantal raakvlakken zijn. Afsproken wordt dat de jaarprogramma's van beide werkgroepen op elkaar zullen worden afgestemd. Om de communicatie te vergemakkelijken wordt de TIF lid van het ROM-netwerk en zal het bestuur van de WSE worden uitgenodigd voor TIF-bijeenkomsten. E-mail adressen zullen worden uitgewisseld.</p>	Carine
<p>5. Thematische onderwerpen</p> <p>Ecologische verbindingzones: De beheerstrip is ingekleurd. De tekst 'Dit is de 4e poster' roept vragen op. Afsproken wordt dat de andere fases in tekst worden toegevoegd (uitwerking Rinus), zodat het geheel in een begrijpelijk kader wordt geplaatst. De uitgewerkte fase kan worden gebruikt als discussiestuk. Als naar aanleiding hiervan voldoende belangstelling/financiën worden gegenereerd voor de uitwerking van de overige delen zal dit project worden gecontinueerd. De strip zal samen met de tekst op de site worden geplaatst.</p>	Rinus
<p>6. Zomerexcursie</p> <p>De zomerexcursie zal in 2013 gehouden worden in de omgeving van Apeldoorn. Aan de invulling van het programma wordt nog gewerkt.</p>	Ernst-Jan
<p>7. Informatie-uitwisseling en rondvraag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe leden: Drechterland is benaderd en heeft aangegeven geen belangstelling te hebben voor deelname aan de TIF. Van de gemeente Winschoten is nog niets bekend. Vóór er verder wordt gegaan met leden werven, moet eerst goed zijn uitgediscussieerd hoe we de werkgroep in de toekomst gaan inrichten. 	

Bijlagen:

Verslag ochtend en middagexcursie

Scan van de flora in het Haagse duingebied

Scan van de informatiefolder voor de herinrichting van het Westduinpark

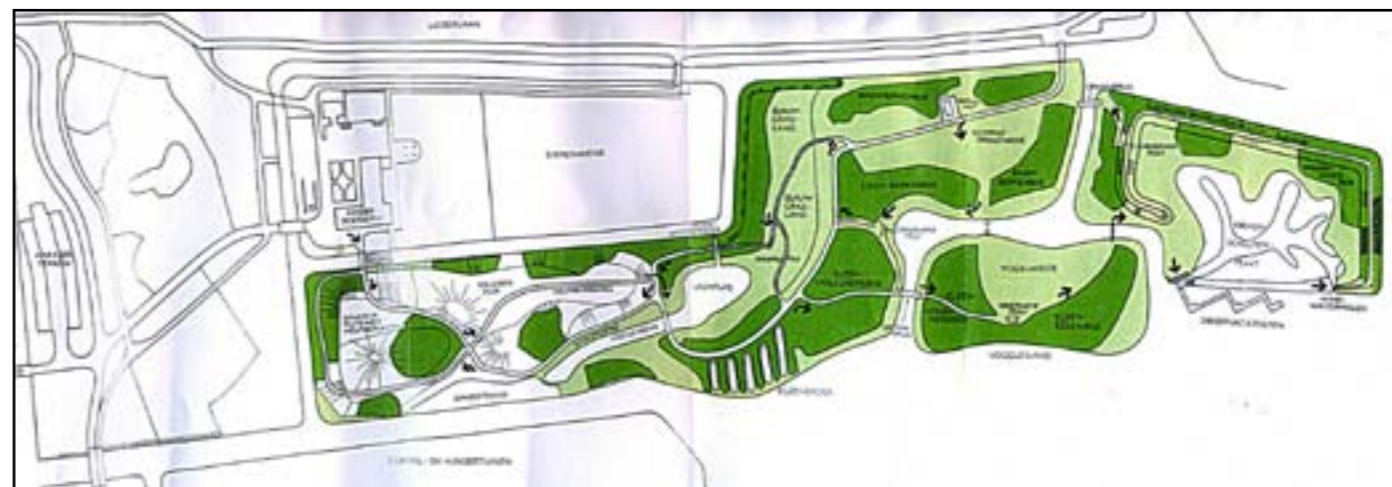
Karen Jansen
25 oktober 2012**OCHTEND EN MIDDAGEXCURSIE najaarsvergadering 4 oktober 2012****HEEMTUIN 'HJ BOS'**

Dit heempark dankt zijn naam aan de laatste directeur van de Haagse Plantsoenendienst. In eerste instantie is dit park in voormalig tuindersgebied ingericht met Zuid-Hollandse landschappen. Het was erg arbeidsintensief om dit in stand te houden. Later is dit vereenvoudigd naar de landschappen in en om Den Haag. Het is toch nog steeds een zeer afwisselend park. Dit komt door de gunstige ligging. Dwars op de zee ligt het in een strook strandwal - veenweide - strandwal-oude kreekrug. De grondsoorten zijn zand, veen en kalkrijke klei. De duinstrook wordt onderscheiden door jong duin (de hoge duinen langs de kust) en oude duinen (lagere duinen achter de jonge duinen) Oud duin is kakarm. Het bijbehorende landschap is zeldzaam geworden. In deze zones zijn namelijk steden en landgoederen aangelegd. In Den Haag is nog een kleins stukje oud duin te vinden bij de Savornin Lohmanlaan. Hier hoort een ander type beplanting bij dan in jonge duinen, bijvoorbeeld heide, brem en parnassia.

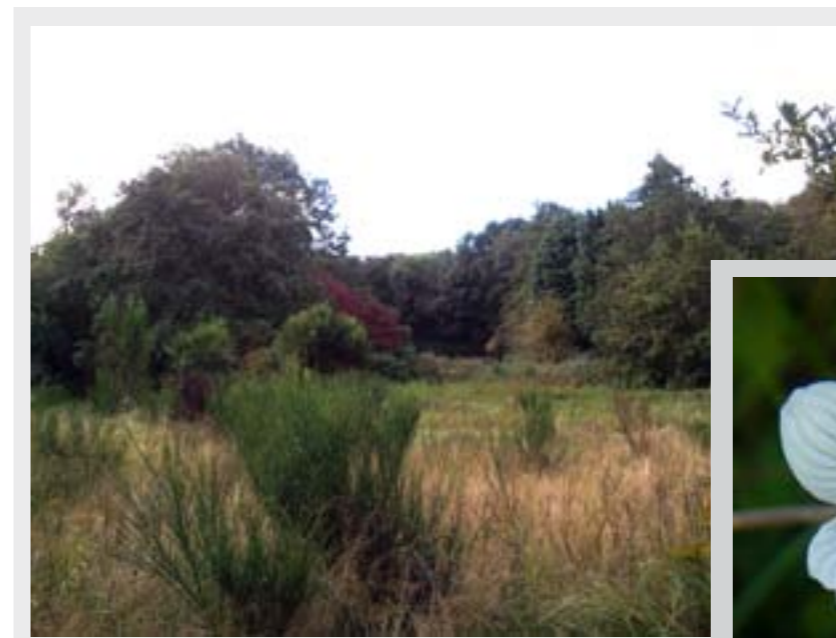
Landschappen die te vinden zijn in het huidige park: droge duinweide, kalkarm- en kalkrijk duin, laagveen met elzenbroek en veenwatering, strandvlakte, duinpoel, griend, wilgenvloedbos, dijken.

De gemeente Den Haag heeft de heemtuin in bezuinigingsronde afgestoten. De Parnassia heeft samen met een dagvoorziening het terrein in beheer genomen. Parnassia is een organisatie die mensen met psychische problemen helpt. De bedoeling is het park verder te ontwikkelen, met name sociale functies moeten een belangrijke rol gaan spelen.

De voormalige beheerder, Frank van Veenendaal, is door de gemeente Den Haag gedetacheerd bij Parnassia en kan zo zijn kennis overdragen en de nieuwe beheerders helpen met het opstarten van hun nieuwe taak.

Plattegrond van het heempark

Oud duin gebiedje

WIST U DAT:

De parnassia het in heempark HJ Bos het pas goed is gaan doen nadat een vrijwilliger is gestruikeld en hierdoor deze plant op een onbedoelde plek heeft uitgezaaid?

WESTDUINPARK

De rondleiding van vanmiddag wordt verzorgd door Hans van der Meijs, boswachter stadsbeheer. Het Westduingebied vormt samen met de bosjes van Poot en Wapendal natura 2000 gebied. Tot voor kort was het gebied dichtgegroeid met exoten, o.a. rimpelroos, sneeuwbes, den en esdoorn. Het uitbreken van de konijnenziekte heeft hier ook een belangrijke rol gespeeld. Het duingebied is in vroeger tijden dichtgeplant met helm tegen het stuiven. Rond 1800 vond op kleine schaal landbouw plaats in het duin. In de crisistijd een padenstructuur aangelegd in het gebied. In de 2e wereldoorlog is een uitgebreid bunkerstelsel aangelegd. Ook is het duin gebruikt als dumpplaats voor huisvuil.

Recent is een plan uitgevoerd om het gebied weer terug te brengen in de natuurlijke staat: stuifduin. Zuidhellingen van duintoppen zijn vrijgemaakt van beplanting om het stuiven weer op gang te brengen. Bomen zijn gekapt om verdroging tegen te gaan. De grond is afgegraven tot op het blonde zand. Asfaltpaden zijn verwijderd. Runderen helpen mee met het beheer van het gebied.

Bijzondere zone is de Natte Pan, een vochtige duinvallei, die dienst doet als kraamkamer voor allerlei bijzondere dieren en planten. Dit gebied is slechts beperkt toegankelijk voor publiek.

De ontwikkelingen worden gemonitord.

Stuifduin met wandelzone

Natte Pan

Vleermuisinvliegopening op een bunker

STADSKWEKERIJ

Op stadskwekerij van Den Haag worden bomen en struiken opgekweekt die gebruikt worden voor aanplant en inboet in de stad. Bomen die over zijn als er bijvoorbeeld iets wordt gewijzigd in een project worden op de kwekerij opgeplant.

Ook de beroemde Haagse geraniumbakken worden geboren op deze plek. Veder is er ruimte voor het experimenteren met de meest efficiënte manier van het opmaken van plantenbakken. Het blijkt dat planten in zogenaamde foam flakes de beste groeieresultaten geven met een minime hoeveelheid water geven.

FLORA EN FAUNA IN HET HAAGSE DUINGEBIED

Dieren

Zoogdieren: vos (engels: fox), wezel (*Mustela nivalis*, engels: Weazel), hermelijn (*Mustela erminea*, engels: ermine; stoat), bunzing, bosmuis, spitsmuis, egel (engels: hedgehog), eekhoorn (engels: squirrel), konijn (engels: rabbit), vleermuis (engels: bat) (overwinterend in vleermuisbunkers tot nu toe alleen watervleermuis)

Vogels: Nachtegaal, grasmus, braamsluiper, roodborsttapuit, heggemus, huismus, roodborst, merel, zanglijster, zwarte kraai, kauw, ekster, torenvalk, sperwer, buizerd, bosuil, ransuil, zwartkop, fitis, grote bonte specht, groene specht, houtduif, turkse tortel, zomertortel, koolmees, pimpelmees, duinpieper, graspieper, winterkoning, enz.

Amfibieën: Rugstreeppad (*Bufo calamita*, engels: matterjack toad), gewone pad (*Bufo bufo*, engels: common toad), groene kikker (*Rana esculenta*, engels: edible frog), bruine kikker (*Rana temporaria*, engels: common frog), kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*, engels: Common Newt).

Reptielen: Duinhagedis (*Lacerta agilis*, engels: Sand lizard).

Libel, engels: Dragonfly

Teek, engels: Tick

Coscinus estakes

hondsgras Raver = Lyme-grass

Planten in de Duinen (opname van 13 juni 2009)

Zeereep (duingrasland):

Helm	<i>Ammophila arenaria</i>	<i>Marram grass (European beachgrass)</i>
Noorse Helm	<i>Calamagrostis x baltica</i> (<i>Calamagrostis baltica</i> , <i>Ammocalamagrostis x baltica</i>)	
	<i>Hybrid Marram</i>	Noordse helm is de bastaard van Helm en Duinriet
Zeeraket (lichtroze bloempjes),	<i>Cakile maritima</i>	<i>Sea Rocket (European Searocket)</i>
Veldhondstong	<i>Cynoglossum officinale</i> (roodachtige bloemetjes)	<i>Hound's-tongue (Common Hound's-Tongue)</i>
Blauwe Zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>	<i>Sea Holly (Seaside Coyote-Thistle, Seaside Eryngo)</i>
Middelste teunisbloem, gewone teunisbloem	<i>Genothera biennis</i>	
	(elke avond gaat in korte tijd een nieuwe bloem open)	<i>Common Eveningprimrose</i>
Gewone reigersbek, duinreigersbek (klein, laag, roze bloempjes)	<i>Erodium cicutarium</i>	<i>Common stork's-bill</i>
Wilde rucula of Grote zandkool	<i>Diploxys tenuifolia</i> (gele bloempjes, eetbaar, sterke smaak)	
	<i>Perennial wall-rocket</i>	
Heggenrank	<i>Bryonia dioica</i> (<i>Bryonia cretica</i> subsp. <i>dioica</i>)	<i>White bryony (Cretan bryony)</i>
Duinsalomonszegel	<i>Polygonatum odoratum</i> (<i>Polygonatum officinale</i>)	<i>Angular Solomon's seal</i>
Zeewinde	<i>Convolvulus soldanella</i> (<i>Calyptegia soldanella</i>)	<i>Sea Bindweed (Seashore false bindweed)</i>
Kruipwilg	<i>Salix repens</i> (<i>Salix rosmarinifolia</i> , <i>Salix arenaria</i> , <i>Salix argentea</i>). Het uiterlijk van verschillende struikjes kan sterk variëren. Er worden verschillende ondersoorten onderscheiden (o.a. subsp. <i>repens</i> en subsp. <i>dunensis</i>). Ook zijn er kruisingen met Katwilg, Grauwe wilg en Geoorde wilg. <i>Creeching willow</i>	
Wilde Liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>	<i>Wild Privet (European Privet)</i>
Vlier	<i>Sambucus nigra</i>	<i>Common elder Peterselievlier (Sambucus nigra cv. laciniata)</i> . Dit is een cultuurvorm met geveerde en veerdelige deelblaadjes, die zich ook in het wild heeft gevestigd.
— Duindoorn	<i>Hippophae rhamnoides</i>	<i>Seabuckthorn (Seaberry, Sea berry, Common seabuckthorn, Sea buckthorn)</i>
Muurpeper	<i>Sedum acre</i> (gele bloemen)	<i>Biting Stonecrop Common Stonecrop, Golden Carpet Stonecrop</i>
Wit Vetkruid	<i>Sedum album</i> (witte bloemen)	<i>White Stonecrop</i>
Geel walstro	<i>Galium verum</i> (<i>Galium verum</i> subsp. <i>maritimum</i>)	<i>Lady's Bedstraw</i>
Kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>	<i>Spindle (European Spindle-Tree)</i>
Jacobskruiskruid	<i>Jacobaea vulgaris</i> (<i>Senecio jacobaea</i> , <i>Senecio dunensis</i>)	<i>Tansy ragwort (vooral giftig voor paarden) (Jacobskruiskruidruis geei zwart gestreept, vlinder rood, zwart) Ondersoorten: Jakobskruiskruid (Jacobaea vulgaris subsp. vulgaris - Jakobskruiswoartel) Duinkruiskruid (Jacobaea vulgaris subsp. dunensis of Senecio dunensis - Dinkruiswoartel)</i>
Bezemkruiskruid	<i>Senecio inaequidens</i>	<i>Narrow-leaved Ragwort (South African Ragwort)</i> is een meerjarige plant uit de composietenfamilie (<i>Asteraceae</i>). De Nederlandse naam bezemkruiskruid is afkomstig van de vorm van de plant, door de sterke vertakking lijkt hij wat op een omgekeerde bezem. De plant komt oorspronkelijk uit Zuid-Afrika. Door de sterke verspreiding van de laatste jaren wordt ze in een aantal natuurgebieden als een bedreiging gezien van zeldzame oorspronkelijke soorten. Zo wordt de soort in de Vlaamse duinen op een aantal plaatsen actief bestreden
Kruidistel	<i>Carduus crispus</i>	<i>Wetted Thistle</i>
Melkdistel	<i>Sonchus oleraceus</i>	<i>Smooth Sow-thistle (Annual Sowthistle, Common Sowthistle, Smooth Sow Thistle)</i>
Speerdistel	<i>Cirsium vulgare</i> (<i>Carduus lanceolatus</i> , <i>Cirsium lanceolatum</i>)	<i>Spear Thistle</i>
Rimpelroos = Duinroos	<i>Rosa rugosa</i>	<i>Ramanas Rose (Japanese Rose) Oorspronkelijk uit Oost-Azië. Ingeburgerd in Europa en Noord-Amerika</i>
Egelantier	<i>Rosa rubiginosa</i> (<i>Rosa eglanteria</i>) (appeltjesgeur) (roze enkelvoudige bloemen)	Opmerking: Een zeer variabele struik die sinds kort, naast Egelantier, wordt verdeeld in de onderstaande soorten: <i>Schijnegelantier (Rosa columnifera, Falsche Wein-Rose)</i> <i>Kraagroos (Rosa agrestis)</i> <i>Wigbladige roos (Rosa elliptica)</i> <i>Kleinbloemige roos (Rosa micrantha)</i> .
Hondsroos	<i>Rosa canina</i> (roze enkelvoudige bloemen)	<i>Dog-rose</i>
Dauwbraam	<i>Rubus caesius</i>	groeit over de grond, driedelig samengesteld blad <i>Dewberry (European Dewberry)</i>
Zwarte braam	gewone braam of bosbraam <i>Rubus fruticosus</i>	<i>Blackberry</i> In Nederland en Vlaanderen algemeen voorkomende, meerjarige, struikachtige plant uit de rozenfamilie (<i>Rosaceae</i>), klimmend, vijftalig samengesteld blad.

INFORMATIEFOLDER HERINRICHTING WESTDUINPARK

Gewenste dieren en planten

Breedtraps met roosbriemspan
Rippen met de zandlopers
Houten met vlieiers
Planten met dongschors

Meer informatie over de werkzaamheden in het Westduinpark vindt u op www.denhaag.nl/groen.
Hier kunt u zich ook inschrijven voor de digitale nieuwsbrief.

Hier wordt getruiveerd in uw toekomen. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en de provincie Zuid-Holland.

Colofon

Uitgever
Gemeente Den Haag

Ontwerp en productie
Gemeente Den Haag
Bureau Duinontwikkeling

Informatie

'Blanke duintoppen terug in het Westduinpark'

Blanke duintoppen terug in het Westduinpark

Provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag brengen de blanke duintoppen weer terug in het Westduinpark. Het proces van zand, wind en water krijgen weer een kans. Samen werken wij aan deze grote klus om de dynamiek in het duinlandschap terug te brengen. Voor planten en dieren wordt het een gebied waar ze heerlijk kunnen leven en waar u volop kunt genieten van de natuur.

Natura 2000-gebied
Samen met de Bosjes van Poos en Wipendal vormt het Westduinpark een Natura 2000-gebied. Deze Haagse duingebieden hebben behalve een nationale ook een internationale beschermde status. Hier zijn wij trots op. Wij doen er dan ook alles aan om volgens de Europese natuurwet de beschermde leefgebieden van planten en dieren te behouden en te verbeteren. Daarom gaan wij de komende jaren flink aan de slag.

Wat gaan wij doen?

- Verwijderen van begroeiing**
De moedelingen van de duintoppen worden vrijgemaakt van begroeiing. Dynamische processen zoals verstuiven van zand komen dan weer op gang. Ongeveer 1300 bomen worden gekapt. Bomen houden te veel vocht vast waardoor het op sommige plekken veel te droog wordt. Waar nu rimpelroos staan wordt het zand een meter diep ontgraven. Daarna wordt het zand geteeld zodat er geen wortelige achterblijft.
- Afplaggen**
De bovenste laag wordt verwijderd (afplaggen) tot op het blinde zand.
- Transport**
Zware machines gaan het natuurgebied in. Om schade aan paden en wegen tot een minimum te beperken, wordt de transportroute met riplaten beschermd.
- Paden**
Afsnelpaden verdwijnen en er komen schelpen- en sandpaden voor terug.
- Begrazing**
Kleine en grote grazers zoals paarden of runderen gaan in de wintermaanden het gebied beheren. Er komen aparte afstelingen en versmoeren.

Vochtige duinvallei Natte Pan
Parel van het Westduinpark wordt de Natte Pan. In deze vochtige duinvallei loert een flinke laag water te staan. Alleen dan kan het dienen als kraamkamer voor planten en dieren zoals orchideeën, paddenstoelen, vogels, vlinders, zandhagedissen en rupsstruikpaden. Nu is de duinvallei dichtgegroeid met bomen en struiken die het zoete water opdrinken. In heel Europa zijn er weinig vochtige duinvalleien. Behoud van deze vallei in het Westduinpark is dan ook van internationaal belang. Bomen en struiken worden verwijderd en de bovenste laag wordt afgeplagd. Na de werkzaamheden kunt u deze vochtige duinvallei in de Natte Pan alleen bereiken buiten het bosbeheersings en onder begeleiding van een gids.

Veiligheid
Tijdens de werkzaamheden blijft het Westduinpark toegankelijk voor publiek. Hoofd u wel rekening met de machines die in het gebied aanwezig zijn. Houders zijn welkom maar moeten wel aan de lijn. Wanneer het vriesd of regent, kunnen de riplaten glad zijn. Wees daar alert op.

Planning
Tijdens het bosbeheersings wordt er niet gewerkt. Daarom vinden de werkzaamheden altijd plaats van oktober tot half maart. De verwachting is dat de werkzaamheden in het Westduinpark in de winter van 2012-2013 klaar zijn.

VERSLAG ZOMEREXCURSIE 2012

LOCATIE: Gemeente Den Bosch
THEMA: Bijen
DATUM: 14 juni 2012
Gezamenlijk georganiseerd met de WSE

De excursie van 2012 is georganiseerd in samenwerking met de WSE. Dit in het kader van het zoeken naar een vorm van samenwerking. De jaarthema's van beide werkgroepen zijn op elkaar afgestemd; het jaar van de bij. Het programma bestond uit een aantal presentaties in de ochtend en een excursie in het veld in de middag. Dagvoorzitter was Gitty Korsuize van de WSE.

INLEIDING BIJEN IN DE STAD: Arjan van der Veen (Gemeente Lelystad)

Er zijn ongeveer 350 soorten wilde bijen in Nederland, waarvan er ca. 100 in het stedelijk gebied voorkomen. Veel wilde bijen hebben een solitaire leefwijze. Belangrijke voorwaarden voor overleven zijn warmte, water en voedsel. Sommige soorten bijen halen hun voedsel uit verschillende soorten bloemen, andere zijn afhankelijk van één soort. De stad is een geschikt habitat voor bijen, omdat er een grote biodiversiteit is. Honingbijen zijn gehouden, niet inheemse, bijen. Het houden van bijen in de stad is goed mogelijk. Voorwaarde is dat er maatregelen worden genomen tegen het te laag uitvliegen. Dit kan door het plaatsen van een wand.

De inleiding werd afgesloten met twee stellingen:

- Zonder bijen draait alles in de stad door.
- Kunnen bijen zonder de stad?

WILDE BIJEN IN DE STAD: Koos Biesmeijer (NCB Naturalis)

Er zijn ongeveer 20000 soorten bijen. In de stad leven ca. 40 soorten solitaire bijen. In zijn algemeenheid gaat het goed met de bij. Dit komt door de zeer diverse levenswijzen van bijen. De stad heeft een hoge biodiversiteit. Het platteland is veel armer. Hier zijn veel monocultures (akkers, naaldbos). De meeste bijen (88%) zijn generalist, en hebben een breed dieet. Bijen verzamelen niet alleen nectar en stuifmeel. Ook bijvoorbeeld olie en vlees kan bij sommige soorten op het dieet staan. 98% van de bijen hebben een nestplaats in de grond. Honingbijen hebben een vertakte haar om stuifmeel vast te houden.

Bijen zijn zeer waardevol:

- Economische waarde: Bestuiving van gewassen (vertegenwoordigd een waarde van € 150 miljard). De waarde van de bestuiving is veel hoger dan de honing.
- Ecologische waarde: Als prooi van bv vogels.

Het effect kan worden verbeterd door het aanplanten van bijenplanten, het creëren van nestplekken, geen chemische onkruidbestrijding toepassen, het bijenhouden verbeteren. Bij een tekort aan bijen kan ook handbestuiving worden toegepast.

Hoe bijen te helpen:

- Kennis van bij en habitat verbeteren.
- Nieuwe habitats creëren en goed beheren.

Voorafgaand aan het nemen van maatregelen moet goed worden gerealiseerd wat het te bereiken doel is.

WIST U DAT...

Metselbijen hun eieren in aparte kamertjes achter elkaar leggen? Een kamertje bestaat uit stuifmeel als voedsel en een ei. Daarna wordt een muurtje van modder gemetseld en komt het volgende pakketje. Als eerste komen de mannetjes uit. Zij wachten de vrouwtjes op voor de bevruchting. Metselbijen kunnen worden geholpen door de bouw van een bijenhotel.

voorbeeld van een bijenhotel (foto IVN)

BIODIVERSITEIT IN DE STAD: Johan Mees (Stadsecoloog Den Bosch)

Biodiversiteit is belangrijk voor het evenwicht in de natuur, landbouw, schoon water, medicijnen, brandstof, gezondheid, beeldkwaliteit. Van de soorten in de wereld is 40% bedreigd. In de verklaring Countdown 2010 is afgesproken dat de achteruitgang in 2010 zou zijn stopgezet. Naar aanleiding hiervan is een actieplan opgesteld in Den Bosch. Het omvat het stedelijk gebied en wordt gevoed vanuit de burgerij, dus niet top-down. De gemeente treedt op als stimulator. Het gaat om een integraal concept met als speerpunten; ruimtelijke plannen, beheer, burgerinitiatief, bedrijven en een kennisnetwerk. Hieruit is het plan 'De Groene Delta' ontstaan. Concreet gaat het om voorzieningen aan gebouwen, tijdelijke landschappelijke inrichting van gebieden. Communicatie is een belangrijke factor. Er is o.a. een website, een platform biodiversiteit, een voorbeeldenboek en een groene handdruk in het leven geroepen.

WIST U DAT...

Om de biodiversiteit eenvoudig meetbaar te maken de gemeente Den Bosch samen met de Grontmij de biobarometer heeft ontwikkeld? Door verschillende schuifpanelen te verplaatsen langs palen met een schaalverdeling kan de biodiversiteit worden afgelezen.

biobarometer (foto Grontmij)

IMKEREN IN DE STAD: vertegenwoordiger van de imkervereniging

Een gemiddeld bijenvolk bestaat uit 50000 bijen. Bijen hebben stuifmeel, nectar, water en propolis nodig om te overleven. Stuifmeel dient als voedsel voor de larven, nectar is voedsel voor de bijen zelf. Propolis is een ontsmettingsmiddel dat door de bijen wordt uitgesmeerd en wordt gebruikt voor het dichtplakken van kieren. Het wordt door de bijen zelf geproduceerd met o.a. hars en stuifmeel. Bijen hebben een afwisseling in beplanting nodig om een volledig dieet te krijgen.

Het houden van bijen in de stad is goed mogelijk. De dracht in de stad is gevarieerd. Voorbeelden van goede drachtplanten zijn lindes, fruit, klavers, grassen, koolzaad en krokus. De beheer en ontwerp goed af te stemmen kunnen de omstandigheden voor bijen gunstiger worden gemaakt. Als een omgeving geschikt is voor bijen is deze automatisch ook geschikt voor andere dieren.

Een standplek voor kasten in de stad moet voldoen aan de volgende eisen: voldoende voedsel in de buurt, bereikbaar met een auto i.v.m. het verplaatsen van kasten, een hek tegen vandalisme. Naast het winnen van honing, zorgt een imker voor zwermverhindering. Een probleem is dat de meeste imkers oude mannen zijn. Voor het voortbestaan van de bijenhouderij is het belangrijk dat er jonge instroom komt. (Vrouwen zijn ook welkom!). Het contact tussen imkers en gemeente is belangrijk. D.m.v. bijvoorbeeld informatiecampagnes, de aanplant van bijenplanten en het beschikbaar stellen van gratis standplekken kan de bijenhouderij worden gestimuleerd.

EXCURSIE MOERPUTTEN: Johan Mees

De Moerputten is een vanouds moerassig laagveengebied. Door dit gebied is in de 19e eeuw een spoorlijn aangelegd die liep van Lage Zwaluwe naar Den Bosch. Dit om een economisch gebied in opkomst (leerindustrie) te ontsluiten. In 1972 reed de laatste trein over dit spoor. De Federatie van Langstraatspoorbruggen heeft de spoorbrug behoeft voor afbreken. In 2005 is gestart met de restauratie.

Het gebied is een oude veenontginning van 120 ha groot. Tot in de jaren '60 was het gebied in gebruik als tuin. Samen met Gement maakt het deel uit van natura 2000 gebied. Het gebied kent kalkrijke kwel. Om het waterpeil hoog te krijgen zonder het waterpeil voor de boeren aan te tasten is het maaiveld naar beneden gebracht. Een interessant plekje is de 'bijenweide'. Een schraal grasland waar het pimperlblauwtje voorkomt, als enige plek in Nederland. Interessante plant is moeraskartelblad.

Impressie wandeling langs het 'Halve Zolenpad'

Na de excursie praten we onder het genot van een drankje nog even na over de geslaagde dag. We sluiten af met de geruststellende gedachte dat zonder de honingbij de wereld niet vergaat...

ACTIEJAARPLAN 2013	
ONDERWERP	ACTIE
OVERDRACHT VAN INFORMATIE	
Verslagen	
Overdracht van alle uitgewisselde kennis en ervaring vindt plaats via verslagen naar de leden, het bestuur van GNL, vereniging Stadswerk, de WSE en eventueel andere geïnteresseerden op het vakgebied. Het betreft zowel de verslaglegging van de voorjaars- en najaarsvergadering als die van de zomerexcursie.	secretaris excursiecommissie
Jaarverslag	
Ten behoeve van de eigen leden en het bestuur van GNL Stadswerk wordt jaarlijks een verslag samengesteld waarin het resultaat van het actiejaarplan is opgenomen.	secretaris
Actiejaarplan	
De activiteiten van de TIF worden in het actiejaarplan omschreven. In de najaarsvergadering worden de activiteiten voor het volgende jaar vastgesteld.	secretaris
Presentaties	
Incidenteel presenteert de TIF zich op vakbijeenkomsten of studiedagen. Informatie over de werkgroep is ook te vinden op de website: www.heemflora.nl .	afhankelijk van gelegenheid
Publicaties	
Wanneer er na afronding van een thematisch onderwerp het resultaat van voldoende kwaliteit is, kan het worden aangeboden aan de vakpers.	voorzitter
Overigen	
Op verzoek van derden vinden andere manieren van overdracht plaats.	afhankelijk van gelegenheid

THEMATISCHE ONDERWERPEN	
Ecologische verbindingzones	
Concept is een strip in 5 delen. Initiatie, Ontwerp, Aanleg, Beheer en Handhaving. Deelstrip Beheer is uitgewerkt. De overige delen uitwerken in tekst.	Amstelveen (Rinus Hof)
Jaarthema	
Duurzaam Groen Dichtbij, in aansluiting op het Jaar van de Directe Woonomgeving.	
Onderwerpenportefeuille	
Dieren in het groen Stinzenplanten Muurbegroeiing Natuurbeheer in bestekken Houtwallen	
ORGANISATIE	
Lijst van aftreden: secretaris: 2013 voorzitter: 2014 penningmeester 2015	
BIJENKOMSTEN	
Voorjaarsvergadering: 18 april te Leiden	
Zomerexcursie: 6 juni, te Apeldoorn	excursiecommissie
Najaarsvergadering: 3 oktober te Den Haag	
SAMENWERKINGSVERBANDEN	
Vereniging Stadswerk Nederland, bestuur GNL	Lelystad (J. Meijerink)
Studiegroep toegepaste beplantingsleer met Plantscoop	vacant
Vakpers	voorzitter
Werkgroep Stadsecologen (WSE). Jaarthema's worden op elkaar afgestemd. Activiteiten worden uitgewisseld en naar behoefte samen georganiseerd.	voorzitter